

הודאת בעל דין ושמירה על זכות השתיקה

הודאה-מלכת הראיות

תלמוד בבלי מסכת גיטין דף מ עמוד ב

ת"ר: האומר עשיתי פלוני עבדי בן חורין, והוא אומר לא עשאיני - חיישינן שמא זיכה לו ע"י אחר; כתבתי ונתתי לו, והוא אומר לא כתב לי ולא נתן לי - הודאת בעל דין כמאה עדים דמי. האומר נתתי שדה פלונית לפלוני, והוא אומר לא נתן לי - חיישינן שמא זיכה לו ע"י אחר; כתבתי ונתתי לו, והוא אומר לא כתב ולא נתן לי - הודאת בעל דין כמאה עדים דמי. מי אוכל פירות? רב חסדא אמר: נותן אוכל פירות, ורבה אמר: משלשין את הפירות. ולא פליגי: הא באבא, הא בברא.

רש"י מסכת קידושין דף סה עמוד ב

הודאת בעל דין כמאה עדים - דכתיב (שמות כב) אשר יאמר כי הוא זה הרי שסמך על מקצת הודאתו.

קצות החושן חושן משפט סימן לד

...ולכן נראה דהא דנאמן אדם על עצמו אעפ"י שהוא קרוב אל עצמו היינו משום גזירת הכתוב שיהא אדם נאמן על עצמו בכל הפסולין שיש בו. וכבר האיר עינינו מאור העולם רש"י בקידושין פרק האומר דף ס"ה (ע"ב) שם הודאת בעל דין כמאה עדים ז"ל רש"י, דכתיב (שמות כב, ח) אשר יאמר כי הוא זה הרי שסמך על מקצת הודאתו ע"כ. וא"כ כי היכי דהאמין התורה שני עדים על אחרים כן האמין התורה לכל אדם על עצמו אע"ג דהוא קרוב לעצמו, דקרוב לא פסלה התורה אלא על אחרים אבל על עצמו נאמן, משא"כ לזכות דבא להעיד על אחרים משום הכי אינו נאמן.

ובש"ך ריש סימן ל"ז (סק"א) נתחבט ג"כ בדבר הזה בטעמא דאדם נאמן על עצמו לחוב וז"ל, דהיכא דיש לו הנאה ומקרי נוגע חשיב כקרוב אבל היכא דמעיד לחוב לאו נוגע הוא ולא חשיב כקרוב ע"ש. ולא אדע על מה נתחבטו בפסול קרוב יותר משאר פסולי עדות דהא נהי דאינו קרוב לחוב מכל מקום אינו אלא עד אחד ותורה אמרה (דברים יט, טו) על פי שני(ם) עדים יקום דבר. ועוד עבד ושפחה וגזלן נמי הודאת בעל דין כמאה עדים. אלא עיקר הטעם הוא כמ"ש דהתורה לא פסלה אלו הפסולים אלא על אחרים אבל על עצמו האמינו תורה ונתן לו נאמנות כמאה עדים וילפינן לה מדכתיב כי הוא זה וכמ"ש רש"י, וזה הוא ברירא דהך מלתא.

ומקצת שכתבו גם בדין שויה אנפשיה חתיכה דאיסורא (כתובות כב, א) הוא ג"כ מתורת נדר, אבל ראיתי במוהרי"ט ח"ג סימן א' (ד"ה ולא תימא) שדחה דבר זה וכתב דאם היה מתורת נדר הוי מהני ביה שאלה ע"ש. ולפי דרכינו גם בדין שויה אנפשיה חתיכה דאיסורא הוא מדין נאמנות, דכיון דהאמין התורה לכל אדם על עצמו א"כ בין בממון בין באיסור לעולם נאמן על עצמו.

אלא דאכתי איכא למידק מנלן דהודאת בעל דין יותר מעדים, ואי משום דכתיב כי הוא זה, היינו היכא דליכא עדים דמכחשי ליה ומשום מגו הוא דנאמן וכמ"ש דאי בעי יהיב ליה במתנה, אבל היכא דאיכא עדים דמכחשי ליה דלא שייך מגו דהא מגו במקום עדים לא אמרינן (ב"ב לא, א) וא"כ מנלן דהוא נאמן. ואין לומר דהוא מסברא, דהא חזינן מלשון רש"י דיליף לה מקרא דכתיב כי הוא זה. ועיין מ"ש בסיומן ל"ז סעיף י' (סק"ה) ובסיומן רמ"א סעיף א' (סק"א):

תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף קמט עמוד א

ת"ש: דאיסור גיורא הוה ליה תריסר אלפי זוזי בי רבא. רב מרי בריה, הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה הואי, ובי רב הוה. אמר רבא: היכי ניקנינהו רב מרי להני זוזי? אי בירושה - לאו בר ירושה הוא; אי במתנה - מתנת שכיב מרע כירושה שוויה רבנן, כל היכא דאיתיה בירושה איתיה במתנה, כל היכא דליתיה בירושה ליתיה במתנה; אי במשיכה - ליתנהו גביה; אי בחליפין - אין מטבע נקנה בחליפין; אי אגב קרקע - לית ליה ארעא; אי במעמד שלשתן - אי שלח לי לא אזילנא. מתקיף לה רב איקא בריה דרב אמי: אמאי? ולודי איסור דהלין זוזי דרב מרי נינהו, וליקנינהו באודיתא! אדהכי נפק אודיתא מבי איסור. איקפד רבא, אמר: קא מגמרי טענתא לאינשי ומפסדי לי.

שו"ת מהר"י בן לב חלק א סימן יט

וכן הנוגע בעדות הוי פסול מדאורייתא מגזירת הכתוב דפסל הקרובים וקרוב אצל עצמו ומשום הכי אין אדם משים עצמו רשע אלא בדבר שבממון הוא דנאמן, וכמו שאמרנו הודאת בעל דין כמאה עדים דמיא, והיה נראה דכיון דהקרובים הם פסולים אף לחייב לקרובים דמהאי טעמא להוי האדם קרוב אצל עצמו אפילו לחייב את עצמו בממון, אלא דיראה לי לפי זה הדרך דמה דהוא חייב הוי מטעם מתנה וכמו שכתב בעל התרומות וזה לשונו: ומכאן למדו הראשונים דמאן דאודי בפני שנים באתם עדי לא שנא דאודי במידי דמחייב בה ולא [שנא] דאודי במידי דלא מחייב בה אלא דיהיב ליה במתנה קנה דהוה ליה כמאן דאמר נתתי שדה פלוני לפלוני וכן הוה דכתובות בפרק הנושא [כתובות קא]: דחייב אני לך מנה בשטר דחייב וכן הוה הגאונים שכתבו הוראה בחבוריהם באחד מדרכי ההקנאות כלום ולא דפקדון איתנהו גביה /רוב דברי בעל

התרומות הושמטו בטעות ומהתיבה כלום אין לו הבנה וכאן מצוטט הענין מהיכן שיש שינוי במקור/ +וכן היא דכתובות פרק הנושא דחייב אני לך מנה בשטר דא"ר יוחנן חייב וכגון הא דאיסור, וכן הורו הגאונים ז"ל שכתבו הוראה בחיבוריהם באחד מדרכי ההקנאות וכן נמצא תשובה לראב"ד ז"ל וזה טופסה: ראובן שהודה ואמר הלין זווי דשמעון נינהו ואנן ידעינן דלא מחייב ביה כלום ולא בפקדון איתנהו גביה ושמעון עצמו מודה בכך אלא נתכוין ליתנם לו במתנה ולא היה יכול ליתנם לו לפי שהמעות מופקדים ביד אחר ואינם עמו להקנותם במעמד שלשתן מהו, והשיב כך דעתי נוטה דקני ולא מטעמא דמתנה רוצה ליתנם לו דרב מארי לא קננהו מחמת מתנה דהכי סוגיא דהלכה זו ברישא איבעיא לך ש"מ שהודה מהו ומפרשי לה כלהו דהכי איבעיא לך אם יכול לחזור בו בהודאתו או לאו מי אמרינן למתנה איכוין ויכול לחזור בו או דילמא לאו למתנה איכוין והודאתו הודאה גמורה כשאר הודאות של בריא ואינו יכול לחזור ופשיטנא ממילתא דאיסור דהודאתו כהודאת בריא דא"כ דרב מארי מתנה הוה היכי קני ליה והא אמרינן מתנת ש"מ כירושה דמיא אלא לאו ש"מ הודאה גמורה היא כהודאת בריא הלכך אע"ג דלא הלוח לו כלום ולא הפקיד אצלו כלום וש"מ המזכה מודה לעצמו בכך חייב ראובן ליתנם לו כי היא דאמרינן אימר אחריני גזליה וא"ל להאיך זיל אבלע ליה בחשבון א"נ איניש אחרינא יהבינהו לשמעון וזבינהו ניהליה על ידי ראובן דהא ראובן אודי דהלין זווי דשמעון נינהו ואפשר דאיהו ידע מאי אודי ושמעון לא ידע כדאמרינן בגיטין חיישינן שמא זיכה לו ע"י אחר ודכוותה פרק הנושא עד כאן+ והרב בעל העטור סופרים חולק על זה ולא מסתבר כוותיה עד כאן:

תלמוד בבלי מסכת כריתות דף יא עמוד ב- דף יב עמוד א

/מתני'/. אמרו לו אכלת חלב - מביא חטאת. עד אומר אכל ועד אומר לא אכל, אשה אומרת אכל ואשה אומרת לא אכל - מביא אשם תלוי. עד אומר אכל והוא אומר לא אכלתי - פטור. שנים אומרים אכל והוא אומר לא אכלתי - רבי מאיר מחייב. א"ר מאיר: אם הביאוהו שנים לידי מיתה חמורה, לא יביאוהו לידי קרבן הקל? אמרו לו: מה אם ירצה לומר מזיד הייתי - פטור... א"ר מאיר: קל וחומר כו'. איבעיא להו: מ"ט דרבנן? משום דאדם נאמן על עצמו יותר ממאה איש, או דלמא משום דאמרינן: מיגו דאי בעי אמר מזיד הייתי - פטור, כי אמר נמי לא אכלתי - מהימן ופטור? ומאי נפקא מינה? למיפשט מינה לטומאה, דאי אמרת: טעמייהו דרבנן משום דאדם נאמן על עצמו יותר ממאה איש, ל"ש טומאה חדשה ול"ש טומאה ישנה, ואי אמרת: טעמייהו דרבנן משום דאמר מיגו היא, פטרי ליה רבנן מטומאה ישנה, אבל מטומאה חדשה מחייב, מ"ט? טומאה ישנה מיגו דאי בעי אמר טבלתי - פטור, כי אמר נמי לא נטמאתי - פטור, דאיכא למימר: מאי לא נטמאתי דקאמר? לא עמדתי בטומאתי אלא טבלתי, אבל טומאה חדשה מחייב, מ"ט? דכי אמר נמי טבלתי - מחייב, דאמרו ליה עדים השתא נטמאת, מאי? ת"ש: אמר לו עד אחד נטמאת והוא אומר לא נטמאתי - פטור, יכול אפילו שנים? א"ר מאיר: ק"ו, אם הביאוהו שנים למיתה חמורה, לא יביאוהו לידי קרבן הקל? וחכ"א: אדם נאמן על עצמו יותר ממאה איש; ש"מ, טעמייהו דרבנן משום דאמרי: אדם נאמן על עצמו יותר ממאה איש. א"ר אמי: לעולם טעמא דרבנן משום דאמרינן מיגו, והכי קתני: מתוך שאם רצה לומר לא עמדתי בטומאתי - פטור, הילכך אדם נאמן על עצמו יותר ממאה איש. אי הכי, היינו חלב! מהו דתימא: אכלתי חלב קמתריץ דיבוריה לא אכלתי שוגג אלא מזיד, אבל נטמאת והוא אומר לא נטמאתי, אימא לא קמתריץ דיבוריה, קמ"ל:

רמב"ם הלכות שגגות פרק ג הלכה א

מי שהעידו עליו עדים שחטא חטא שחייבין עליו חטאת קבועה ולא התרו בו אלא אמרו ראינוך שעשית מלאכה בשבת או שאכלת חלב והוא אומר אני יודע בודאי שלא עשיתי דבר זה, אינו חייב חטאת הואיל ואם יאמר מזיד הייתי יפטר מן הקרבן כשאמר להן לא אכלתי ולא עשיתי נעשה כאומר לא אכלתי בשגגה אלא בזדון שהוא פטור מן הקרבן ולא הכחיש את העדים.

שולחן ערוך חושן משפט סימן עט

טענו: מנה הלוייתך, וכפר בב"ד ואמר: לא היו דברים מעולם, ובאו שני עדים שלוחו ממנו מנה ופרעו, והמלוה אומר: לא נתפרעתי, הרי זה חייב לשלם. הגה: דכל האומר: לא לוייתי, כאלו אומר: לא פרעתי דמי, ונאמן על עצמו יותר מק' עדים.

הודאה בדיני נפשות- אין אדם משים עצמו רשע

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף ט עמוד ב

ואמר רב יוסף: פלוני רבעו לאונסו - הוא ואחר מצטרפין להרגו. לרצונו - רשע הוא, והתורה אמרה אל תשת רשע עד. רבא אמר: אדם קרוב אצל עצמו, ואין אדם משים עצמו רשע.

רש"י מסכת סנהדרין דף ט עמוד ב

רבה אמר - אין אדם נפסל לעדות בהודאת פיו, דאדם קרוב אצל עצמו, הלכך אין אדם יכול לשום עצמו רשע, כלומר על עדות עצמו אינו נעשה רשע, שהרי תורה פסלה קרוב לעדות, ונהרג הרובע, דפלגין דיבורא ומהימנין ליה לגבי חבריה, ולא מהימנין ליה לגבי ידיה לפסול לעדות.

רמב"ם הלכות עדות פרק יב הלכה ב

אין אדם נפסל בעבירה על פי עצמו, כיצד הרי שבא לבית דין ואמר שגנב או גזל או הלוח בריבית, אע"פ שמשלם על פי עצמו אינו נפסל, וכן אם אמר שאכל נבילה או בעל אסורה אינו נפסל עד שיהיו שם שני עדים שאין אדם משים את עצמו רשע, לפיכך ראובן שהעיד עליו שמעון שהלוח בריבית והעיד לוי ואמר לי הלוח בריבית, הרי ראובן נפסל בעדות שמעון ולוי אע"פ שהרי הודה לוי שלוח בריבית אינו משים עצמו רשע ונאמן על ראובן ואינו נאמן על עצמו, וכן מי שהעיד שפלוגי רבעו בין באונסו של נרבע בין ברצונו הוא ואחר מצטרפין להרגו, פלוגי בא על אשתי הוא ואחר מצטרפין להרגו אבל לא להרגו וכן כל כיוצא בזה, פלוגי רבע את שורי הוא ואחר מצטרפין להורגו שאין אדם קרוב אצל ממונו.

רמב"ם הלכות סנהדרין פרק יח הלכה ו

הגונב כלי שרת מן המקדש והמקלל בקוסם והבועל ארמית אין בית דין נזקקין להן, אלא הקנאין פוגעין בהן וכל שהורגן זכה, וכן כהן ששמש בטומאה לא היו אחיו הכהנים מביאין אותו לבית דין אלא פרחי כהונה היו מוציאין אותו חוץ לעזרה ופוצעין את מוחו בגזירין, גזירת הכתוב היא שאין ממיתין בית דין ולא מלקין את האדם בהודאת פיו אלא על פי שנים עדים, וזה שהרג יהושע עכן ודוד לגר עמלקי בהודאת פיהם הוראת שעה היתה או דין מלכות היה, אבל הסנהדרין אין ממיתין ולא מלקין המודה בעבירה שמא נטרפה דעתו בדבר זה, שמא מן העמלין מרי נפש הוא המחכים למות שתוקעין החרבות בבטנם ומשליכין עצמן מעל הגגות שמא כך זה יבא ויאמר דבר שלא עשה כדי שיהרג וכללו של דבר גזירת מלך היא.

הודאה בבית הדין ומחוצה לו

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף כט עמוד א

משנה. כיצד בודקים את העדים? היו מכניסין אותן לחדר, ומאיימין עליהן. ומוציאין את כל האדם לחוץ, ומשיירין את הגדול שבהן, ואומרים לו: אמור היאך אתה יודע שזה חייב לזה. אם אמר, הוא אמר לי שאני חייב לו, איש פלוגי אמר לי שהוא חייב לו - לא אמר כלום, עד שיאמר בפנינו הודה לו שהוא חייב לו מאתים זוז. אם אמר הוא אמר לי כו' עד שיאמרו בפנינו הודה לו שהוא חייב לו מאתים זוז. מסייע ליה לרב יהודה, דאמר רב יהודה אמר רב: צריך שיאמר אתם עדיי. איתמר נמי, אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: מנה לי בידך? אמר לו: הן. למחר אמר לו: תנהו לי! אמר: משטה אני בך - פטור. ולא עוד אלא, אפילו הכמין לו עדים אחורי גדר, ואמר לו מנה לי בידך, ואמר לו: הן. רצונך שתודה בפני פלוגי ופלוגי? - אמר לו: מתיירא אני שמא תכפיני לדין. למחר אמר לו: תניהו לי! אמר לו: משטה אני בך - פטור.

תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף לא עמוד א

זה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי, האי אייתי סהדי דאבהתיה היא, והאי אייתי סהדי דאכלה שני חזקה - אמר רבה: מה לו לשקר? אי בעי א"ל: מינך זבנתה ואכלתיה שני חזקה. א"ל אביי: מה לי לשקר במקום עדים לא אמרינן. הדר א"ל: אין, דאבהתך היא, וזבנתה מינך, והאי דאמרי לך דאבהתי - דסמך לי עלה כדאבהתי; טוען וחוזר וטוען, או אין טוען וחוזר וטוען? עולא אמר: טוען וחוזר וטוען, נהרדעי אמרי: אינו טוען וחוזר וטוען. ומודי עולא, היכא דא"ל: של אבותי ולא של אבותיך - דאינו טוען וחוזר וטוען; והיכא דהוה קאי בי דינא ולא טען, ואתא מאבראי וטען - אינו חוזר וטוען, מאי טעמא? טענתיה אגמריה. ומודו נהרדעי, היכא דאמר ליה: של אבותי שלקחיה מאבותיך - דחוזר וטוען; והיכא דאישתעי מילי אבראי ולא טען, ואתא לבי דינא וטען - דחוזר וטוען, מאי טעמא? עביד איניש דלא מגלי טענתיה אלא לבי דינא. אמר אמירא: אנא נהרדעא אנא, וסבירא לי דטוען וחוזר וטוען. והלכתא: טוען וחוזר וטוען.

תלמוד בבלי מסכת כתובות דף יח עמוד ב

מתני'. העדים שאמרו: כתב ידינו הוא זה, אבל אנוסים היינו, קטנים היינו, פסולי עדות היינו - הרי אלו נאמנים; ואם יש עדים שהוא כתב ידם, או שהיה כתב ידם יוצא ממקום אחר - אינן נאמנים.

גמ'. אמר רמי בר חמא: לא שנו אלא שאמרו אנוסים היינו מחמת ממון, אבל אנוסים היינו מחמת נפשות - הרי אלו נאמנים. אמר ליה רבא: כל כמיניה? כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד! וכי תימא הני מילי על פה, אבל בשטר לא, והא אמר ריש לקיש: עדים החתומים על השטר - נעשה

כמי שנחקרה עדותן בב"ד! אלא כי אתמר - ארישא אתמר: הרי אלו נאמנין, אמר רמי בר חמא: לא שנו אלא שאמרו אנוסין היינו מחמת נפשות, אבל אמרו אנוסין היינו מחמת ממון - אין נאמנין; מאי טעמא? אין אדם משים עצמו רשע.

רא"ש מסכת בבא בתרא פרק ג סימן י

והיכא דאשתעי מילי אבראי ולא טעין ואתא לבי דינא וטעין דטוען וחוזר וטוען אפילו סותר כל דבריו הראשונים מ"ט עביד אינש דלא מגלי טענתיה אלא בבי דינא כדי שלא יחשוב שכנגדו תשובה על דבריו ובמזיד טוען טענות אחרות להטעותו אבל אם הודה בפני עדים ואמר הלה אתם עדי ושתק לאו כל כמיניה לסתור הודאתו שלא היה לו לשתוק כשאמר אתם עדי אלא היה לו להשיב לא נתכוונתי אלא להשטות בך. אמר אמימר אנא נהרדעא אנא וס"ל דטוען וחוזר וטוען והלכה דטוען וחוזר וטוען והיינו כדפרישית:

שולחן ערוך חושן משפט סימן פא סעיפים א, ו

אמר לחבירו: מנה לי בידך, אמר ליה בפני עדים: הן, למחר אמר ליה: תנהו לי, והשיב: משטה הייתי בך, נאמן, וצריך לישבע שהוא כדבריו שכוונתו להשטות בו. ואפילו לא טען: משטה הייתי בך, ג אלא: לא היו דברים מעולם, פטור, דמילי דכדי (פי' דברים שאין בהם ממש) לא דכירי אינשי. הגה: ולא אמרינן טענת משטה אלא ביחיד המודה, אבל לא בציבור המודים, דאין דרכן להשטות (ריב"ש סי' שע"ו/תע"ו). מי שאמר לחתנו העשיר: תלמד עם בנך ואני משלם לך, פטור, כיון דלאו עני הוא ובלאו הכי חייב ללמד עם בנו, יכול לומר: משטה הייתי בך, ואע"ג דלא טעין, טענינן ליה, אע"ג דלא טענינן ליה בשאר משטה (מרדכי פ' זה בורר ואגודה בתשובת מהר"ם).
אם כשתבעו יד הודה בפני ב"ד, או שהודה בפני עדים וייחדום לעדים, בין שאמר להם הנתבע: אתם עדי בהודאה זו, או שאמר התובע: אתם עדים, ואמר הנתבע: כן תהיו עדים, או ששתק הנתבע, שוב אינו יכול לומר: משטה אני בך, אבל יכול לטעון: פרעתי.

דין שתיקה כהודאה

תלמוד בבלי מסכת יבמות דף פז עמוד ב- פח עמוד א

...ותנן נמי: עד אחד אומר אכלת חלב, והוא אומר לא אכלתי - פטור, טעמא דאמר לא אכלתי, הא אישתיק מהימן, אלמא עד אחד מהימן מדאורייתא. מנא לן? דתניא: +ויקרא ד'+ או הודע אליו חטאתו - ולא שיודיעוהו אחרים, יכול אע"פ שאינו מכחישו יהא פטור? תלמוד לומר: או הודע אליו, מ"מ; היכי דמי? אילימא דאתו תרי ולא קא מכחיש להו, קרא למה לי? אלא לאו חד, וכי לא קא מכחיש ליה מהימן, ש"מ: עד אחד נאמן. וממאי דמשום דמהימן? דלמא משום דקא שתיק, ושתיקה כהודאה דמיא! תדע, דקתני סיפא: אמרו שנים אכלת חלב, והוא אומר לא אכלתי - פטור, רבי מאיר מחייב; אמר ר' מאיר, קל וחומר: אם הביאוהו שנים לידי מיתה חמורה, לא יביאוהו לידי קרבן הקל? אמרו לו: מה אם ירצה לומר מזיד הייתי; רישא מ"ט קא מחייבי רבנן? אילימא משום דמהימן, והא תרי בעלמא דאע"ג דקא מכחיש להו אינהו מהימני, וקא פטרי רבנן! אלא לאו משום דאישתיק, ושתיקה כהודאה דמיא!

חידושי הרשב"א מסכת יבמות דף פז עמוד ב

אלא לאו משום דאישתיק ושתיקה כהודאה דמיא. כלומר ואשמועינן רחמנא דשתיקה כי האי כהודאה דמיא ואע"ג דהדר ומכחיש ליה לאו כל כמיניה שכבר הודה. וקשיא לן דבפ' האומר בקדושין קא דייק מינה אביי דעד אחד מהימן ולא משום הודאה אלא אפילו באומר איני יודע עד אחד מהימן וכדמוכח התם בעובדא דההוא סמיא דהוה מסדר מתניא קמי שמואל ובעובדא דינאי, וי"ל דסוגיין דהכא לא איתמרא אלא אלישנא דאתמר התם בכריתות דאדם נאמן על עצמו יותר ממאה עדים אבל אליבא דלישנא קמא טעמא דעד אחד משום דמהימן הוא, וסוגיין בפרק אמרו לו בכריתות כההוא לישנא אזלא דאמרינן התם במאי עסקינן אלימא בתרין תרין ואין מכחישין קרא בעי אלא לאו בחד וקתני אין מכחישו מהימן אלמא משום דמהימן הוא, וסוגיא במקומה עדיפא ועוד דלישנא דמתני' הכי דייק דאמרינן התם פשיטא דטעמיהון דרבנן משום דאמרינן מגו דקתני אמרו לו אף זה אם רצה יאמר מזיד הייתי פטור, ואע"ג דדחינן התם לדבריו דר"מ קאמר דחיה בעלמא היא והכא בדרך בשלמא להאי לישנא אלא לאידך לישנא מאי איכא למימר איתמר, והארכתני יותר מזה בקדושין פרק האומר בס"ד.

בית הבחירה למאירי מסכת יבמות דף פז עמוד ב

והכא שאני דמדשתיק שתיקה כהודאה היא אחר שהדבר נראה שאף הוא יש לו מקום לידע כגון באכילת חלב ואף בדבר שאין לו מקום לידע כגון אשתו זינתה ושורו נרבע בעד אחד דבשתיקה מהימן כדאיתה בקדושין משום דמכל מקום הואיל ושותק לגמרי ואינו פוסח ולא מתמיה ולא מפפקק מאמין הוא בדבר אמונה מוחלטת ונעשה כידוע בדבר הא מכל מקום כל שנראה כפוסח או מתמיה או מפפקק או שאומר איני יודע אע"פ שאינו

מכחיש לגמרי לעולם אימא לך דלא מהימן וכל שכן במקום ששתיקתו של זה תועלת לו שאין ראוי להאמין בעד אחד דהאי דשתיק משום תועלתו הוא

תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף לז עמוד א

משנה. אמר לשנים: גזלתי לאחד מכם מנה, ואיני יודע איזה מכם. או: אביו של אחד מכם הפקיד לי מנה ואיני יודע איזה הוא - נותן לזה מנה ולזה מנה, שהודה מפי עצמו. שנים שהפקידו אצל אחד, זה מנה וזה מאתים, זה אומר שלי מאתים וזה אומר שלי מאתים - נותן לזה מנה ולזה מנה, והשאר יהא מונח עד שיבא אליהו. אמר רבי יוסי: אם כן מה הפסיד הרמאי? - אלא, הכל יהא מונח עד שיבא אליהו. וכן, שני כלים אחד יפה מנה ואחד יפה אלף זוז, זה אומר שלי וזה אומר יפה שלי - נותן את הקטן לאחד מהן, ומתוך הגדול נותן דמי קטן לשני, והשאר יהא מונח עד שיבא אליהו, אמר רבי יוסי: אם כן מה הפסיד הרמאי? אלא, הכל יהא מונח עד שיבא אליהו.

גמרא... ורמינהי: גזל אחד מחמשה ואינו יודע איזה מהן גזל, זה אומר אותי גזל וזה אומר אותי גזל - מניה גזילה ביניהם ומסתלק, דברי רבי טרפון. אלמא: מספקא לא מפקינן ממונא, ואמרינן: אוקים ממונא בחזקת מריה. וממאי דמתניתין דהכא רבי טרפון היא - דקתני עלה דההיא: מודה רבי טרפון באומר לשנים גזלתי לאחד מכם מנה, ואיני יודע איזה מכם - שנותן לזה מנה ולזה מנה. - התם דקא תבעי ליה, הכא - בבא לצאת ידי שמים. דיקא נמי, דקתני שהודה מפי עצמו - שמע מינה. אמר מר: התם דקא תבעי ליה. והלה מה טוען? רב יהודה אמר רב: הלה שותק, רב מתנה אמר רב: הלה צוות. מאן דאמר הלה צוות - אבל שתיקה כהודאה, ומאן דאמר הלה שותק - שתיקה דהכא לאו כהודאה הוא, מצי אמר ליה: האי דשתיקי לכל חד וחד - דאמינא: דלמא האי הוא.

הגהות אשרי מסכת בבא מציעא פרק ג

והלה מה טוען רב מתנה אמר צוות אבל שתיקה כהודאה דמי' ופירש רבינו יצחק ב"ר שמואל ואי טעין ואמר כל מה ששתיקתי לפי שהייתי מחשב בלבי להתברר אם אתה הוא אותו שגזלתי אם לאו הכי נמי דמהימן אם כן כל היכא שיש לתלות שתיקתו בעבור שמחשב בלבו מה לומר לא אמרינן שתיקה כהודאה דמיא דאם לא כן כל אדם נתפש בבית דין שאין יכול למהר ולענות אלא הכל לפי [מה] שב"ד יכולין להבין דעתו של שותק כפי זה דנין. מא"ז:

שולחן ערוך חושן משפט סימן פא סעיף ז

הא דמהני אתם עדי, דוקא כשתבעו מנה ואמר ליה: הן, ואחר כך אמר: אתם עדי, ושתיקה ליה. אבל אם אמר לו: מנה לי בידך, והלה שתק, ואמר התובע לעדים: אתם עדי, ושתיקה הנתבע, אין שתיקתו כלום, דלא הוי שתיקה כהודאה אלא שכשהודה לו תחלה ואמר ליה: הן, וכשאמר התובע: אתם עדי, שתק; אבל כששתק מתחלה ועד סוף, יכול לומר: לא חששתי להשיבך. הגה: מי שהתנה עם בחור ללמוד עם בן חברו, בפני אבי הבן, ואבי הבן שתק, שתיקה כהודאה דמיא; ואף על פי שלא דבר האב כלום, דהוי ליה לאב לאסוקי אדעתיה ולמחות (מרדכי פ' זה בורר ע"ל ר"ס של"ו), וכמו שיתבאר בסמוך סעיף י"ג.

ש"ך חושן משפט סימן פא ס"ק טז

או ששתק הנתבע כו' - דשתיקה כהודאה דמיא. וכתב הבעל העיטור ריש אות הודאה, דה"ה אם אמר המלוה כתובו ושתיק ליה, דכותבים, דלא גרע האי שתיקה משתיקה דתחילת הודאה, עכ"ל. ר"ל שהחוב ידוע בעל פה, והמלוה אומר כתובו לעשות מלוה בשטר ושתיק ליה, לא גרע האי שתיקה משתיקה דתחילת הודאה כשאין החוב ידוע להיות חוב מלוה על פה, כל שכן הכא דהחוב ידוע ושתיק, הוה ליה שתיקה כהודאה לכתוב שטר:

ש"ך חושן משפט סימן פא ס"ק יז

לא חששתי להשיבך - עיין בתשובות מהרש"ך ספר ג' סימן צ"ח. כתב בפסקי מהר"מ רקנטי סימן (תכ"ז) [תכ"ג] וז"ל, פסק ריא"ז [פסקי ב"מ סי' קי"ט] דשתיקה כהודאה דמיא, וכל היכא דיש לתלות שתיקתו בעבור שחשב בלבו מה לומר, לא אמרינן ששתיקה כהודאה, והכל כפי מה שבית דין יכולים להבין דעתו של שותק כן דנין, ע"כ. וכ"כ בהגהת אשר"י פרק המפקיד [סי' ח'] בשם אור זרוע באורך יותר, וע"ש. ויש סעד לזה ממאי דאמרינן התם בש"ס פרק המפקיד דף ל"ז ע"ב ומאן דאמר הלה שותק שתיקה דהכא לאו כהודאה, מצי אמר ליה האי דשתיקי לכל חד וחד דאמינא האי הוא, וע"ש. ועיין בתשובת מהר"מ פדואה סימן מ' מדין שתיקה כהודאה ועיין תשובת מהרי"ט [ח"א] סימן ק"ו וסימן קי"ד דף קמ"ו:

נתיבות המשפט ביאורים סימן פא ס"ק ה

מי שהתנה עם בחור ללמוד עם בן חבירו. עיין תומים [סקי"ג] שתמה על זה, דהא שתיקה לא הוי כהודאה. ולפי ענ"ד נראה, בכהאי גונא שעושה מעשה בשל חבירו על פי דיבורו בפניו ושתק, דהוי כריצוי. כגון באחד שאמר לחבירו הנני לוקח חפץ שלך בסך זה והנני אני מושכו לקנותו בסך זה, ומשכו בפני חברו ושתק, הוי כהודאה וריצוי לכו"ע. והכא נמי מיירי דהבחור התחיל ללמוד עם בן חבירו בידיעתו, משו"ה הוי כהודאה וריצוי לכו"ע. [עיין ש"ך ס"ק כ' יש טעות סופר בד"ה וגם מדברי הרא"ש וכו', וכן צריך לומר, ואמר להם אתם עדי אע"ג שאינם לפניו אפ"ה לא מצי וכו'].

שתיקה - זכות או חובה

שו"ת הרא"ש סימן קז, ו

וכיון שנראה לדיין שאם היה זה משיב על שאלותיו היה הדבר מתברר, ומחמת שלא יתברר הוא כובש דבריו, ויעשה הדיין כאלו השיב ונתברר שקרו ויחייבנו מאומד הדעת, אעפ"י שאינו יכול לברר שקרו בביאור ובפירוש. מאחר שהעדר הביאור בא מחמת רמאותו, שאינו רוצה להשיב על חקירות ודרישות כדי שיתברר שקרו, אומדנא דמוכח הוא, ורשאי דיין מומחה לדון באומדנא דמוכח כזה, ואין זה נקרא דברים שבלב, מאחר שהיא סברא מוכחת... אלמא, כל דינא דלא איפשר לברורי, לא אמרינן יהא מונח עד שיבא אליהו, אלא ידון הדיין לפי מה שענינו רואות... ועוד, דדין זה היה יכול להתברר אילו היה רוצה להשיב על שאלות הדיין. ומאחר שאינו רוצה להשיב, כדי שלא יתברר הדבר, הרי הוא כמודה במקצת שקרו, וראוי לדונו באומדנא דמוכח... ובלבד שיהיה בית דין מומחה. והיינו טעמא, דכיון שבא הדין לפני הדיין והוא אינו יכול לברר הדבר, אינו רשאי למשוך ידו מן הדין ויריבו הבעלי דינין זה עם זה. וכתיב: "אמת ומשפט שלום"... כי על ידי המשפט יש שלום בעולם. ולכך נתנו כח לדיין לשפוט ולעשות מה שירצה אף בלא טעם וראיה, כדי לתת שלום בעולם.